

Dorinkis ir švieskis

RADVILA

Specialus Vilniaus reformatų žinių priedas 2008 m.

„Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praeities“

Lietuvos evangelikų reformatų jaunimo draugija „Radvila“, dalyvaudama Švietimo ir mokslo ministerijos finansuojamoje „Pilietinio ir tautinio ugdymo projektų rėmimo 2008 metais programoje“, pateikė projektą „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praeities“. Jo tikslas - stiprinti ir puoselėti Lietuvos Reformacijos idealų atmintį, aktyviai prisidėti diegiant ir įtvirtinant demokratines teises, teikti visuomenei objektyvią ir patikimą informaciją, susijusią su Lietuvos protestantiškos pasaulėžiūros tradicijomis.

Projektas, ministerijos paremtas 26 tūkst. Lt, apėmė Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Pasvalio, Biržų, savivaldybes ir vyko 9 mėnesius (nuo 2008 kovo iki gruodžio).

Viskas, kas buvo planuose numatyta, įgyvendinta su kaupu.

Įkurta informatyvi, spalvinga Lietuvos evangelikų reformatų jaunimo draugijos „Radvila“ internetinė svetainė www.radvila.lt, kuri kasdien gausiai lankoma, taip pat dalyvauta Rusnės saloje vykusioje Giesmių šventėje, keliauta į Žemaitiją, dalyvauta labai įdomiame renginyje Biržų rajone, prisiliesta prie skaudžios valstybės praeities Medininkų pasienio poste, suorganizuota konferencija Kėdainiuose, klausytasi paskaitos Mokytojų namų Svetainėje, Vilniuje.

Išvyka į Giesmių šventę Rusnėje

Birželio 7-ąją išvykome į Rusnę. Kol choristai repetavo, gausiai į šventę atvykę vilniečiai susipažino su Rusnės salos istorija, svarbiausiomis lankytinomis vietomis. Rusnė minima nuo XIV a. Tai buvo žvejų gyvenvietė, kurioje gyveno lietuvininkai ir kuršiai. 1414m. čia jau stovėjo medinė bažnyčia.

Vietovė virš Kuršių marių iškilusi daugiausia 1,5 m, todėl čia kasmet būna potvyniai. Pavasariinių potvynių metu Nemuno vandenys pakyla beveik 3 m aukščiau jūros lygio. Jau XIX a. buvo įrengti polderiai – nusausintos ir pylimu atskirtos žemumos. Dabartinis Rusnės miestelis išsikūręs didžiausioje Lietuvos saloje, Nemuno deltoje. Pavadinimas kildinamas nuo vienos Nemuno atšakos – Rusnės vardo. Ji skyla į Atmatą ir Skirvytę, apglėbiančias salą. Kitapus Skirvytės – jau Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis. Salos plotas – 45,2 kv. km, gyvena apie 2,1 tūkst. gyventojų, iš kurių etninių rusniečių - mažuma.

Rusnėje galima pamatyti tik pamariui būdingų XIX a. pab. – XX a. pr. medinių gyvenamųjų ir ūkinių pastatų, susipažinti su šio krašto architektūra ir etnografija. Be Rusnės miestelio saloje yra Uostadvario, Vorusnės, Šyskrantės kaimai bei etnografinis Skirvytėlės kaimas. Rusnės apylinkėmis galima grožėtis iš Regioninio parko administracijos pastangomis pastatytų apžvalgos bokštelių. Iš Uostadvario apžvalgos bokštelio atsiveria ne tik plačios apylinkės, bet ir Kuršmarės. Svečiai, keliaudami po salą pėsčiomis, užsuko į Kazimiero Banio įkurtą etnografinę žvejo

Ev. liuteronų bažnyčia Rusnėje – viena seniausių Lietuvoje

sodybą – muziejų, kurio eksponatai supažindina lankytojus su XIX–XX a. pr. vietos gyventojų buitimi, aplinkos apsauga ir jos problemomis, pasisupo ant per Pakalnės upę permesto kabančio pėsčiųjų tilto, rusniečiu praminto „beždžionių tiltu“. Rusnės saloje išliko senųjų vietinių gyventojų kapinaitės, deja, jau gerokai apleistos. Pirmosios kapinės buvo greta bažnyčios. Dabar jų vietą žymi XX a. pradžioje pasodinti medžiai.

Šventės kulminacija – koncertas vyko prieš 199 metus paskutinį kartą perstatytoje masyvioje raudonų plytų bažnyčioje. Šioje XVIII evangelišku parapijų giesmininkų šventėje dalyvavo 9 chorai iš Vilniaus, Marijampolės, Klaipėdos, Šilutės, Tauragės ir Žemaičių Naumiesčio, ansambliai iš Šilutės ir Žemaičių Naumiesčio, pučiamųjų orkestrai iš Klaipėdos ir Plikių Dobilų, solistai Vytautas Bytautas iš Klaipėdos bei Ieva ir Martynas Paliokai iš Kauno. Liko puikūs prisiminimai ir tikimės kada nors dar čia sugrįžti.

Viktorija Liauškaitė

Žemaitijoje prisiliesta prie praeities

Ankstų liepos 12-osios rytą keturios dešimtys Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios „*Unitas Lithuaniae*“ narių, atstovavusių Panevėžio, Kėdainių ir Vilniaus parapijoms, išvyko maršrutu Vilnius-Kėdainiai-Lyduvėnai-Šiluva-Tytuvėnai-Kelmė ir atgal.

Kelionės metu pamatytas didžiausias Lietuvoje Lyduvėnų geležinkelio tiltas, kuris Vyriausybės nutarimu šių metų pavasarį paskelbtas kultūros paminklu. Tiltas ilgis – 599 metrai, aukštis ties Dubysos upe 42 metrai. Išklausė labai įdomios tilto istorijos, kurią įvairiose bibliotekose surinko žurnalistė Aurelija Arlauskienė, pavaikščioję tilto papėdėje bei nusifotografavę sukome Šiluvos link.

Didžiausias Lietuvoje Lyduvėnų geležinkelio tiltas

Šiomet Lietuvos Romos katalikai mini savo religinę šventę - Marijos apsireiškimo Šiluvoje 400 metų jubiliejų. Romos katalikams Lietuvoje, jų tikėjimui ir pasaulėžiūrai, ši šventė yra svarbi. Tačiau Šiluva svarbi ir reformatams, nes joje buvo evangelikų reformatų centras Žemaitijoje. Kas atsitiko Šiluvoje prieš 400 metų, ką mini ir švenčia Romos katalikai? Kaip turėtų elgtis reformatai, o gal ir kiti protestantai? Į šiuos klausimus išsamiai atsakė Vilniaus parapijos klebonas, kunigas Tomas Šernas, rekomendavęs paskaityti Jurgio Jašinsko straipsnį „Fanatizmas ir tolerancija“ iš 1980 metais išleisto JAV Lietuvių reformatų bažnyčios periodinio žurnalo „Mūsų Sparnai“, Nr.48, taip pat Dvasininkų sesijos komentarą Šiluvos tema (www.ref.lt).

Iš Šiluvos keliavome į Tytuvėnus. Gidė Rūta Krencienė vedžiojo po Tytuvėnų bažnyčią ir vienuolyną, pasakojo įdomią šių pastatų istoriją bei supažindino su unikaliais eksponatais. Vaikščiodami po vienuolyną netekome žado – unikalus eksponatai sudėti

ant žemės, pakampiuose, neįkainojamas vienuolio abitas kabo ant pakabos ir jį kiekvienas turistas gali liesti, tampyti. Nukištas į apmuisijusį kampą unikalus umbrakulis sudraskytas, suniokotas, nors neseniai apie ansamblį išleistoje knygoje jis puikuoja visu gražumu... Ant turistų kelio padėtas ir labai retas antipedijus (jų Lietuvoje, sako, yra vos keletas), jau nulupinėtais kampais. O juk pernai rugpjūtį Vyriausybė patvirtino Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programą. Joje numatoma sutvarkyti ir į vieną maršrutą sujungti aštuoniolika sakralinių objektų, kuriuos 1993 metais aplankė Lietuvoje viešėjęs popiežius Jonas Paulius II. Viena iš šio kelio stotelių turėtų būti turtingos istorinės praeities ir reto grožio Tytuvėnų Švenčiausios Mergelės Marijos bažnyčia ir vienuolynas. Būtų gerai, kad kol valdininkai ruošis šį istorijos ir religijos paminklą prikelti, negrįžtamai nedingtų unikalūs eksponatai... Vienuolyno kieme sugiedoję giesmę „Dieve, Tėve mielas“, išvykome į Kelmę.

Kelmės dvaro sodyboje mus pasitikęs gidas Rimantas Serva sakė, kad tai - retas Lietuvoje baroko stiliaus provincijos dvaras. Čia yra įdomus dviaukštis pastatas - 1668 m. pastatyti, o XVIII a. rekonstruoti vartai. Kelmės dvaras įvairiais istorijos laikotarpiais buvo švietimo ir kultūros židinys. Gruževskiai buvo aktyvūs reformacijos šalininkai. Jie 1596 m. Kelmėje įkūrė protestantų parapiją, 1622 m. pastatydino mūrinę bažnyčią. Kelmėje kurį laiką buvo įsikūrusi net Vyriausioji Žemaitijos reformatų dvasininkų rezidencija. Gruževskiai Kelmėje įsteigė pirmąją mokyklą. Jie buvo stambūs Kelmės apylinkių žemvaldžiai, iki 1927 m. dvarui priklausė apie 306 ha. žemės. Dvaras

Tytuvėnų bažnyčia

Giesmė Tytuvėnų vienuolyno kieme

suvaidino istorinį vaidmenį per 1831 metų sukilimą, kuris prasidėjo Kelmės dvare anksčiau negu buvo numatyta. Julius Gruževskis savo lėšomis sudarė Pirmąjį ulonų pulką, kuriame buvo 400 dalgininkų bei 50 raitelių. Daug medžiagos apie XVI - XX a. Gruževskių šeimos istoriją pateikta Boleslovo Gruževskio (1848-1922) istoriniame veikale „Kosciol Ewangelicko - Reformowany w Kielmach“, parašytame 1912 m. Varšuvoje.

Apžiūrėję Kelmės dvare įsikūrusį vienintelį Lietuvoje Indėnų muziejų, pasėdėję vigvame ir atidžiai akimis patyrinėję muziejaus eksponatus (ypač visiems patiko sapnų gaudyklės), skubėjome į 1615 metais reformato Jurgio

Unikalūs eksponatai Tytuvėnų vienuolyne

Prie Kelmės dvaro. Aurelijos Arlauskienės nuotr.

Gruževskio pastatytą bažnyčią, kuri yra vienas seniausių miestelio pastatų. Kelmės ev. liuteronų bendruomenės pirmininkas Helmutas Efromas supažindino su turtinga jos istorija. Čia nuo 1582 iki 1700 metų buvo sakomi pamokslai lenkų ir vokiečių kalbomis, o nuo 1920 metų – vokiečių, lietuvių ir lenkų kabomis. Parapija per lietuviškas pamaldas naudojo lietuvišką giesmyną, išleistą Lietuvos Evangelikų Reformatų Sinodo Vilniuje ir atspausdinto Biržuose 1915 metais. Bendruomenėje buvo 400 narių, dauguma jų gyveno Kelmėje. Prie bažnyčios laikėsi ir keletas šimtų liuteronų, kurie gyveno Kelmėje, taip pat jos apylinkėse. Reformatai

ir liuteronai ėjo Viešpaties Vakarienės kartu ir jiems buvo dalijama pašventinta Duona ir ostijos iš to paties indo. Toks paprotys tebuvo tik vienoje Lietuvos parapijoje - Kelmėje.

Iš Kelmės per Pakražantį, kur ant svetingų šeiminių Danutės ir Rastido Genučių sodybos žolyno išsipurtėme savo lauknešėlius, pasukome į Vilnių.

Auksė Skiparytė

Šventė Biržų krašte

Giedu giesmelę su močiute

Rugpjūčio 9 dieną Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios „*Unitas Lithuaniae*“ nariai iš visos Lietuvos, prie kurių prisijungė Kilučių, Varniūnų, Šimpeliškių ir kitų Biržų rajono vietų gyventojai bei būrys Medeikių globos namų „Vaiko užuovėja“ jaunimo, susitiko prie Kilučių kaimo kapinių.

Kilučių ev. reformatų seniūnijos seniūnė Irena Narvidienė priminė, jog Kilučių kalnelyje žmonės imti laidoti dar XVII amžiuje. Kapeliuose ilsisi net dvidešimt vienerius metus trukusio didžiojo Šiaurės karo aukos. Pasak vietos senolių, Kilučiuose amžiną poilsį surado Biržų pilį susprogdinę švedai. Ten suguldyti ir po 1812 metų per Lietuvą į Prancūziją keliavusios Napoleono kariuomenės kariai. Šiose kapinėse yra ir pirmųjų Nepriklausomos Lietuvos ministrų - Martyno ir Jono Yčų - artimųjų kapai. I. Narvidienė priminė Yčų giminės istoriją, o renginio dalyviai sugiedoję keletą giesmių, ant garbių kraštiečių artimųjų kapų padėjo gėlių.

Iš Kilučių ilga automobilių virtinė pasuko į Šimpeliškius – Šiaurės Lietuvos Veneciją, kurioje sodybos išsidėsčiusios abiejose Apaščios

upės pusėse. Vienintelė galimybė susisiekti yra senas, griūnantis tiltas, kuriam lėšų remontuoti valdžia, deja, neskiria, nes tiltas neįtrauktas nei į istorinio, nei į kultūrinio paveldo sąrašus.

Širvėnos seniūnijos seniūnė Gražina Samulionienė tilto papėdėje pasveikino visus kaimo gyventojus. Garbingo amžiaus sulaukusiems senbuviams - Elenai Burbulienei, Alenai Pelanienei, Jonui Burbuliui, Danutei Macienei - buvo įteiktos atminimo dovanėlės. Prie Apaščios skambėjo ir senosios giesmės, kurias čia gyvenę ev. reformatai giedojo prieš porą šimtų metų.

Prie gimtosios Martyno ir Jono Yčų gimtosios sodybos, suniokotos gaisro, įvyko konferencija, kurioje pranešimą skaitęs Biblijos draugijos direktorius, krt. dr. Mykolas Mikalajūnas priminė visų

Giesmės šildė širdes

reformatų nuopelnus Lietuvos tautiniam atgimimui nuo Radvilų laikų. Pasak M. Mikalajūno, Rusijoje mokslus baigę broliai Yčai net dirbdami Rusijos imperijoje nebijojo prisipažinti esantys lietuviai. Vėliau pirmojoje Lietuvos vyriausybėje ėję švietimo ir mokslo, finansų, susisiekimo ir pramonės ministrų pareigas Yčai suspėdavo gerų patarimų padalyti ir atvykę į

Prie Apaščios

Pagerbti Šimpeliškių kaimo senbuviai

ev. reformatų Bažnyčios sinodus Biržuose.

Alės Burbulienės sodyboje vyko renginys „Giedu giesmelę su močiute“. „Tai labai prasmingas renginys, kai kartu pabuvo, pagiedojo, istoriją prisiminė ne tik senoliai, bet ir gausus jaunimo būrys“, - sakė Vilniaus ev. reformatų parapijos pirmininkė krt. dr. Renata Bareikienė.

Reformatus už organizuotumą ir gražias idėjas gyrė bei sveikinimo žodį tarė Biržų rajono tarybos narys Valdemaras Valkiūnas.

Arūnas Mildžius

Buvo šaunu susitikti su draugais

Sudegusi Yčų sodyba Šimpeliškiuose

Alės Burbulienės sodyboje vyko renginys „Giedu giesmelę su močiute“

Po pamokos Medininkuose – varžybos turistinėje trasoje

Gražų spalio 4-osios rytą ketvirtasis projekto „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praeities“ renginys prasidėjo senajame Medininkų poste, kuriame dabar aukų atminimui įrengtas memorialas.

Muitinės muziejaus vyriausiasis muziejininkas Arvydas Pranevičius gausiai susirinkusiems reformatams, atstovavusiems Klaipėdos, Kauno, Biržų, Panevėžio, Vilniaus parapijoms, taip pat Medeikių vaikų namų „Vaiko užuovėja“ auklėtiniams papasakojo apie Medininkų tragediją. Pakvietė į šiandien šurpią muitininkų ir teisėsaugos pareigūnų žūtį primenantį Vilnius – Minsko kelio 37 kilometre po stikliniu gaubtu stovintį vagonėlį, kuriame tą kraupų liepos 31 – osios rytmetį omonininkų suguldyti ant grindų šūviais į galvą buvo išžudyti naktinio budėjimo išvarginti pareigūnai. Kun. Tomas Šernas atidiems klausytojams papasakojo apie tą baisiąją naktį, prisiminė savo tarnybos draugus. Visi pagerbė OMON'o smogikų nužudytus Lietuvos pareigūnus: Lietuvos-Baltarusijos pasienio muitininkus Antaną Musteikį,

Stanislovą Orlavičių, Ričardą Rabiavičių, greitojo reagavimo būrio „Aras“ pareigūnus Mindaugą Balavaką ir Algimantą Juozaką, policijos darbuotojus Juozą Janonį ir Algirdą Kazlauską.

*

Kiekvienais metais, liepos 31 – ają, prie memorialo prasideda tradicinė estafetė Medininkai – Vilnius (iš viso 35 km). Bėgimo finišas - prie Antakalnio kapinių, kur palaidoti žuvusieji pareigūnai. Padėję gėlių, uždegti žvakeles, išklause kun. Sigitos Švambarienės žodžio bei sugiedoję reformatų giesmę apie 100 keliauninkų pasuko link Medininkų pilies.

Jos kieme sužinojo, jog tai - didžiausia gardinė pilis Lietuvoje, pastatyta XIV amžiuje. Ji užima apie 2 ha plotą (su apsauginiais grioviais ir pylimais - 6,5 ha). Šiaurėje ir vakaruose ją saugo pelkė. Aplink

pilį buvo dvigubas griovys, o tarp griovių – medinė siena. Pilis turėjo aukštą sieną, kurių aukštis - 14-15 metrų. Svarbiausias Medininkų pilies įrenginys – bokštas, stovėjęs gynybinės sienos kampe. Bokšto būta penkių aukštų. Iki šios dienos išlikusi tik siena.

Pakeliui į Buikų kaimą, kuris yra šalia nuostabių Merkio kilpų, aplankyta sena Vilkiškių dvarvietė. Čia tebestovi prieš 161 metus statyti Domochovskių mediniai dvaro rūmai, kuriuos puošia grakščios medinės kolonos. Gaila, jog šis statinys – vienas iš nedaugelio išlikusių medinių dvarelių - sparčiai nyksta, smenga.

Po pietų prasidėjo antroji renginio dalis, skirta Derliaus padėkos šventei, kurią koordinavo kun. Raimondas Stankevičius. Pliaupiantis lietus ne slopino, o priešingai – kėlė dvasią. Iš anksto kun. Raimondo apgalvoti, suplanuoti labai įdo-

Medininkų kieme

Sunkios gero kadro paieškos ...

Sriubos nebuvo per mažai...

mūs sportiniai žaidimai, liūties mazgojami prizai bei kiekviename iš mūsų tūnantis kovotojas vertė stoti prie starto linijos. Sportinėse, turistinėse varžybose dalyvavo net 8 komandos, sudarytos iš Vilniaus, Biržų, Medeikių, Panevėžio parapijų atstovų. Geriausiai pasirodė vilniečių komanda „Urvas“, kurios lyderis Alvydas Verbickas laimėjo dvi rungtis. Jis buvo geriausias Dviraičių slalomo ir Kalnų technikos rungtyse. Antroji komandinė vieta atiteko „Biržų“ komandai, gerai pasirodžiusiai visose rungtyse. „Bobutės pasaką“ teisingiausiai iššifra-

vo „Reformatų“ komanda. Trečioji vieta atiteko Panevėžio „Nevėžio“ komandai. Kai kurie varžybų dalyviai labai puikiai atliko užduotis, tačiau dėl vienokių ar kitokių priežasčių negalėjo išbūti iki galo. Todėl ir nesulaukė apdovanojimų, bet istorijai paliekame jų vardus – tai „Nikos“ ir „Cezario“ komandos iš Vilniaus. Varžybose taip pat rungsi ir Medeikių „Vaiko užuovėja“, Vilniaus ir Biržų jungtinė komanda „Išdykėliai“ (užėmė trečią vietą orientacinėse varžybose). Iš viso varžybose dalyvavo daugiau kaip 40 dalyvių, kurių amžius svyravo

nuo 6 iki 70 metų. Nugalėtojų ir sirgalių laukė prizai.

Netikėčiausią prizą gavo kun. Tomas Šernas, pirmasis paprašęs pakartoti sodybos šeimininkės virtos sriubos. Sukalbėję maldą ir sugiedoję dar vieną giesmę keliauninkai ruošėsi namo. Nors dangus tądien nepagailėjo lietaus, niekas ant jo nepyko. Nes visi buvo pakiliuos nuotaikos.

Auksė Skiparytė

Kun.Tomas Šernas Medininkų pasienio poste pasakoja apie tą baisiąją naktį

Jaunimo konferencija Kėdainiuose

2008 m. lapkričio 15 - 16 dienomis Kėdainiuose įvyko kasmetinė Lietuvos Evangelikų Reformatų Jaunimo Draugijos „Radvila“ ataskaitinė jaunimo konferencija.

Tai didelė ir džiugi šventė Draugijai, nes po septynerių metų pertraukos toks renginys grįžo į šį seną reformatų miestą. Tikėtina, kad ši vieta ilgainiui galėtų tapti tradicine susitikimų vieta, jei jaunimas turėtų patalpas, kuriose galėtų rinktis. Patalpos yra, tik reikia remonto. Kėdainių evangelikų reformatų parapijos namuose šaltuoju metų sezonu nėra galimybės patogiai rinktis ir bendrauti. Draugijos centro valdyba buvo ir įvertino patalpų būklę kelios savaitės prieš konferenciją. Jei būtų tiekiamas šildymas, vanduo ir elektra, tai Lietuvos vidury esantis miestas galėtų tapti traukos centru visiems ev. reformatų konfesijos žmonėms.

Konferencija buvo gana gausi. Dalyvavo ir draugijos nariai, ir svečiai. Pasveikinimo žodį tarė ir

garbūs svečiai iš Lichtenšteino reformatų Bažnyčios, lydimi LERB gen. superint. kun. Rimo Mikalausko, kuris taip pat nepagailėjo gražių žodžių susirinkimui. Be jų, konferencijoje dalyvavo ir kiti mūsų Bažnyčios dvasininkai: kun. Sigita Švambarienė ir kun. Raimondas Stankevičius. Pastarasis, kaip Kėdainių parapijos administratorius, labai prisidėjo prie šios konferencijos organizavimo.

LERJD „Radvila“ jaunimo konferencija vyko Kėdainių miesto Daugiakultūriniame centre, anksčiau buvusioje žydų sinagoje. Draugija dėkoja šių namų administracijai, kuri sudarė visas sąlygas konferencijai įgyvendinti. Buvo pasirūpinta įgarsinimu, vaizdo projektoriumi, centro direktorė net leido naudotis savo asmeniniu kompiuteriu, kurį vienintelį buvo

galima prijungti prie minėtos aparatūros.

Ankstų šeštadienio rytą kol vyko dalyvių registracija, radviliečiai ir svečiai pasiklausė Kėdainių muzikos mokyklos pianistų koncerto. Vėliau paskaitą „Biržų krašto evangelikai reformatai 1918 - 1940 m. Lokalinės konfesinės bendruomenės“, skaitė jaunas ir ambicingas istorikas, Draugijos centro valdybos narys Kornelijus Šišla. Pastarasis šia tema universitete rašė savo baigiamąjį darbą, todėl buvo gerai išigilinęs į šią temą ir puikiai galėjo parodyti temos problematiką pasirinktose geografinėse ir chronologinėse ribose. Paskaita buvo pajvairinta unikalios to meto fotografijomis, kurių didžioji dalis dar nėra niekur publikuota.

Po konferencijos „Radvilos“ jaunimas. Giedriaus Vaitiekūno nuotr.

„Radvilos“ pirmininkė Viktorija sveikina jaunąją pianistę Gabrielę

Konferencijos oficialioji dalis prasidėjo giesmėmis ir 2008 metų vykdytų projektų ataskaitomis bei naujų projektų pristatymu. Projektų organizatoriai ir dvasiniai vadovai pristatė: vaikų vasaros stovyklą Nem. Radviliškyje - radvilietė Gabija Ramšaitė ir kun. Raimondas Stankevičius, jaunimo stovyklą - radvilietis Justas Vaitiekūnas. Šios stovyklos dvasinis vadovas kun. R. Mikalauskas savo ataskaitą raštu žadėjo pateikti vėliau.

Apie jaunų šeimų stovyklą kalbėjo daugkartinė šios stovyklos dvasinė vadovė ir iniciatorė kun. Sigita Švambarienė. Aida Kvedaraitė papasakojo apie vis dar tebesitęsiantį projektą „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume

praieities?“. Draugijos internetinį puslapį www.radvila.lt pristatė vienas šio puslapių kūrėjų ir administratorių Vykintas Striužas. Apie Vilniaus sekmadieninės mokyklėlės veiklą kalbėjo draugijos Centro valdybos narė Donalda Sinkutė. Apie vasarį vykusį boulingo turnyrą - šio renginio idėjinis vadas, Kauno skyriaus pirmininkas Dainius Viederis. Tai bene vienintelis didesnis įvykis draugijos Kauno skyriuje. Po ataskaitų pateikimo sutarta, kad didžioji dauguma projektų turėtų būti tęstiniai, nes tai atitinka Draugijos veiklos viziją. Susirinkti kartu ir kartu skelbti Dievo žodį - tai suteikia Draugijai gyvybingumo. Draugijos funkcionalumas iš esmės ir priklauso nuo esamų ir būsimų projektų vykdymo, vykdytojų ir savanorių entuziazmo.

Po pietų pertraukos susirinkę atgal į Kėdainių Daugiakultūrinį centrą konferencijos dalyviai aptarė būsimus 2009 m. projektus bei numatė jų datas ir organizatorius. Kilo nemažai ginčų ir diskusijų. Tačiau viskas vyko gana konstruktyviai. Preliminarios datos numatytos. Potencialūs vadovai pasiūlyti Centro valdybos bei konferencijos dalyvių, jiems duotas terminas apsispręsti.

Vėliau radvilietė Vilgailė Striužaitė gražiai vedė giesmių pamokėlę. Buvo ruošiamasi per pamaldas

Kėdainių parapijiečiams pristatyti naujas, mažai girdėtas jaunimo giesmes.

Toliau konferencijos dalyvių laukė įdomi staigmena, kurią paruošė Centro valdybos vicepirmininkas Dainius Viederis. Jis jau kurį laiką gyvena ir dirba Kėdainiuose. Ta staigmena - žygis po naktinį Kėdainių miestą. Suskirstyti į penkias komandas, radviliečiai turėjo surasti vis kitoje miesto vietoje paliktus vokus su užduotimis. Taip kiekviena komanda galėjo pamatyti tą daugiakultūrį miestą su skirtingų konfesijų maldos namais ir įdomiausiomis vietomis. Komandų nariai galėjo artimiau susipažinti tarpusavyje, atlikdami bendras užduotis ir pasirengdami jas pristatyti kitoms komandoms Kėdainių ev. reformatų bažnyčios kieme. Darganotas rudens oras nesugadino geros nuotaikos. Po žygio visi bendrai vakarieniavome ir pasisėdėjome.

Sekmadienį iš ryto radviliečiai skubėjo į didingą Kėdainių ev. reformatų bažnyčią, į gražias pamaldas su jaunimo ir Vilniaus reformatų choro giesmėmis. Po pamaldų Draugijos nariai ir visi projekto „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praieities?“ dalyviai iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Kėdainių, nuėję į Daugiakultūrinį centrą, išklusė Kėdainių krašto muziejaus direktoriaus Rimanto Žirgolio paskaitą: „Kėdainiai – Lietuvos evangelikų reformatų centras XVII – XVIII a.“. Paskui jo vadovaujami pasivaikščiojo po Kėdainių miestą ekskursijoje „Kėdainiai šiandien ir prieš 400 metų“, užsuko į Krašto muziejų, įsikūrusį XVIII–XIX a. statytame karmelitų vienuolyne, pasigrožėjo Kėdainių „Šviesiaja“ gimnazija, kuri XVII a. buvo įkurta ir išlaikoma reformatų. Renginyje dalyvavo daug svečių iš kitų Lietuvos miestų. Tą savaitgalį Kėdainiai iš tikrųjų buvo tapę Lietuvos evangelikų reformatų centru tikraja to žodžio prasme.

Pamaldos

Istorikas, draugijos Centro valdybos narys, Kornelijus Šišla

Panevėžiečiai prie paminklo Jonušiui Radvilai

Panevėžiečiai Kėdainiuose

2008 m. lapkričio mėn. 16 d. pas tikėjimo brolius ir seses Kėdainiuose, Vilniaus ir Kėdainių parapijų kvietimu, išvyko net 15 panevėžiečių. Kelionės tikslas - dalyvauti projekto „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praeities“ renginiuose.

Prie Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčios mus pasitiko kunigas Raimondas Stankevičius. Į bažnyčią rinkosi vilniečiai, kėdainiečiai, nemažai pažįstamų, draugų, net giminaičių ar bendramokslų. Iki pamaldų pradžios sveikinomės, šnekučiavomės, įsiamžinom nuotraukose.

Pamaldas laikė kun. R. Stankevičius. Jis džiaugėsi, kad Kėdainių senoji bažnyčia seniai nematė tokio gausaus būrio svečių. Tiek susirinkdavo nebent Radvilų laikais. Kunigas supažindino su šios dienos renginių programa. Pamaldose giedojo Vilniaus reformatų choras „Giesmė“ ir LERJD „Radvila“ ansamblis.

Vilniaus ev. reformatų parapijos pirmininkė dr. kurt. Renata Bareikienė visus pakvietė atvykti gruodžio 17 d. 16 val. į Vilnių, į Mokslų akademijos biblioteką. Čia vyks knygos „Sinodui 450 metų“ pristatymas. Kunigas R. Stankevičius visiems dėkojo už atvykimą. Pakylėtos akimirkos bažnyčioje baigėsi, po to visi sustojome prie bažnyčios bendrai nuotraukai.

Nuvykus į Kėdainių krašto muziejaus Daugiakultūrinį centrą, muziejininkė Audronė Pečiulytė pristatė trumpą Kėdainių miesto istoriją. Tai kuo gi svarbūs Kėdainiai? Šis miestas buvo pats škotiskiausias, tai daugiakultūris miestas, kuriame veikė ev. liuteronų, 2 ev. reformatų, 2 katalikų bažnyčios, 3 žydų sinagogos, stačiatikių cerkvė ir net buvo pastatytas musulmonų minaretas. Kėdainiai išsidėstę Vidurio Lietuvos žemumos centre, ant Nevėžio upės krantų. Tai riba tarp Žemaitijos ir Aukštaitijos. Miesto istorija skaičiuojama nuo 1372 metų, kai Kėdainių vardas pirmą kartą paminėtas istoriniuose šaltiniuose. Ypatingai Kėdainiai suklestėjo kunigaikščių Radvilų giminės valdymo laikais.

Daugiakultūriniame centre – restauruotoje sinagogoje - Kėdainių krašto muziejaus direktorius Rimantas Žirgulis skaitė paskaitą tema „Kėdainiai - Lietuvos evangelikų reformatų centras XVII - XVIII a.“. Su didžiuliu susidomėjimu išklausėme apie Radvilų giminės pastangas išlaikyti ir puoselėti

Reformacijos idėjas savo dvarų žemėse, įkuriant reformacijos centrus. Saugų prieglobstį čia rado jėzuitų persekiojami Vilniaus kalvinistai, religiniai emigrantai iš Škotijos ir kitų valstybių. 1625 m. Kristupas II Radvila Kėdainiuose įsteigė keturių klasių reformatų mokyklą, parūpino jai turtingą biblioteką. 1641-1650 matematiką šioje mokykloje dėstė žymus gynybinių įtvirtinimų inžinierius Adomas Freitagas, vadovavęs ir Biržų pilies statybai.

Po paskaitos buvo pateikta nemažai klausimų. Vienas iš jų apie sakyklą, kuri yra ev. reformatų bažnyčioje. Į klausimus atsakinėjo R. Žirgulis. Na, o bažnyčioje esanti sakykla - tai XVII a. Radvilų ir to meto reformatų prabangos viršūnė.

Lektoriumi dėkojo kun. Raimondas Stankevičius, Lietuvos Biblijos draugijos direktorius, kurt. dr. Mikolas Mikalajūnas.

Detaliau su miesto istorija turėjome progos susipažinti apsilankę Kraštotyros muziejuje. Ekskursiją vedė pats muziejaus direktorius. Gėrėjomės turtinga muziejaus ekspozicija. Visus sužavėjo Svirskio kryžiai, prabangūs baldai, miesto maketas, XVII a. dokumentai, kunigaikščio Jonušo Radvilos (1612–1655) įkapinis rūbas, XVII a. drabužių detalės iš Kėdainių ev. reformatų bažnyčios kriptų, gotikinė XV a. Jono Krikštytojo skulptūra, stovėjusi senojoje katalikų Šv. Jurgio bažnyčioje, šią apie XVI a. vidurį perdavus reformatams, išnešta ir kažkur saugota.

Iš muziejaus pėsčiomis pavaikščiujome po Kėdainių senamiestį. Muziejaus direktorius plačiai papasakojo apie XVI - XVII a. susiformavusią miesto dalį, Didžiosios rinkos aikštę, Rotušę, škotų pirklų namus, ev. reformatų bažnyčią ir jos mauzoliejuje saugomus Kristupo ir Jonušo Radvilų bei jų giminaičių sarkofagus. Ekskursiją užbaigėme prie paminklo Radviloms. Padėkojė muziejaus direktoriui R. Žirguliui už puikią ekskursiją po muziejų ir miestą, sustojome nuotraukai prisiminimui. Visiems renginys paliko gilų įspūdį. Suvokėme, kad Kėdainiai vienas iš nedaugelio mūsų miestų, galinčių didžiulius

„Vaiko užuovėjos“ auklėtiniai Panevėžyje

Prisidėdami prie LERJD „Radvila“ ir Vilniaus ev. reformatų parapijos vykdomo projekto „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praeities“, Panevėžio ev. reformatai į svečius pasikvietė Biržų raj. Medeikių vaikų globos namų „Vaiko užuovėja“ auklėtinius ir šių namų direktorę Daivą Janonienę. Ši parapijos ir vaikų namų auklėtinių draugystė tęsiasi jau antrus metus. Pernai tuo pačiu

metu medeikiečiai lankėsi pas mus, o prieš Kalėdas parapijiečiai buvo nuvykę į Medeikius su Kalėdų dovanomis. Buvome šiltai sutikti, klausėmės giesmių, kurias atliko šių vaikų globos namų auklėtiniai, žaidėme įvairius žaidimus, žiūrėjome video medžiagą iš vaikų gyvenimo. Tada patikinome, kad ne kartą bendroje maldoje subėgs mūsų mintys ir keliai.

Šie vaikai ypač nori bendrauti,

Medeikiečiai „Babilono“ ledo arenoje

nori dėmesio. Jie noriai atsiveria, žingeidūs, diskutuoja, džiaugiasi dėl niekučių.

Šiais metais vaikai kartu su direktore D. Janoniene dalyvaavo pamaldose, kurias laikė kun. Tomas Šernas. Daug dėmesio pamokslė jis skyrė vaikams. Vaikai mielai su parapijiečiais giedojo giesmes. Arbatos valandėlės metu kalbėjomės apie Panevėžį, jo istoriją, apie XVI a. Naujamiestyje veikusią ev. reformatų bažnyčią. Pristatėme lankytinas istorines vietas Panevėžyje ir rajone. Vaikams ypač norėjosi likusį laisvą laiką praleisti „Babilono“ ledo arenoje. Kai kuriems jų nė karto neteko čiuožti ant dirbtinio ledo.

Parapijos pirmininko P. Puodžiūno, parapijos senjorės I. Atkočiūnienės ir valdybos narės P. Griciūnienės lydimi, medeikiečiai nuvyko į Ledo areną. Valanda ant ledo prabėgo greitai. Puiki muzika, gera ledo danga, pirmos sėkmės ir nesėkmės čiuožiant.

Laiką Panevėžyje, manau, svečiai praleido turiningai.

Jau vėlus vakaras. Skirstomės. Išlydime mielus vaikučius ir jų direktorę. Spaudžiame rankas... Iki pasimatymo, iki pasimatymo...

Susitikimo akimirkas užfiksavome nuotraukose.

◀ atkelta iš 10 p.

senamiesčiu kaip urbanistikos paminklu ir giliomis reformacijos ištakomis.

Po visų iškilnių Kėdainiuose keliauninkai išsiruošė namo. Nors dangus kartais nepagailėdavo lietaus, niekas ant jo nepyko, nes tiek daug puikių išpūdžių ir pakili nuotaika lydėjo visus ištisą dieną. Atsisveikinome su renginio organizatoriais, padėkojome už prasmingas susikaupimo, apmąstymų akimirkas, praleistas Kėdainiuose.

Truputį krapnoja lietutis, o mūsų autobusiukas, vairuojamas vairuotojo Arūno, suka Panevėžio link. Kelionė nė kiek neprailgo.

Dar kartą dėkojame organizatoriams už puikų renginį. Iki naujų susitikimų.

P.Griciūnienė

P.Griciūnienė

Medeikių „Vaiko užuovėjos“ vaikai pamaldose Panevėžyje

Biržų krašto evangelikai reformatai 1918 – 1940 m.

Vienas iš paskutinių šių metų projekto „Ar galėtume užtikrinti ateitį, jei neturėtume praeities“ renginių – gruodžio 4 d. Vilniaus Mokytojų namų Svetainėje jauno istoriko Kornelijaus Šišlos skaityta paskaita „Lokalinės konfesinės bendruomenės. Biržų krašto ev. reformatai 1918-1940 m.“

Tai buvo bendras Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros bei LER jaunimo „Radvila“ draugijų renginys. Jame dalyvavo gan skaitlingas Vilniaus evangeliškos visuomenės būrys.

Pranešėjas Kornelijus Šišla skaitytos paskaitos tema šiais metais universitete rašė savo baigiamąjį darbą ir yra gerai išgilinęs ir išnaginėjęs laikotarpį, kada po Pirmojo pasaulinio karo, Lenkijai atplėšus Vilnių nuo Lietuvos, reformatų Bažnyčia neteko savo istorinio centro ir teko organizuoti Bažnyčią beveik nuo nulio. Atsikūrusioje Nepriklausomoje Lietuvoje liko vos keletas reformatų kunigų. 1919 m. rugpjūčio 15-17 d. šaukiamas Švobiškyje sinodas, išrenkamas gen.superintendentas kun. Vilhelmas Meškauskas (1855 m.

Kornelijus Šišla

Ostašine, Baltarusija – 1920 07 22 Švobiškyje). Po jo mirties gen. superintendentu išrenkamas kun.

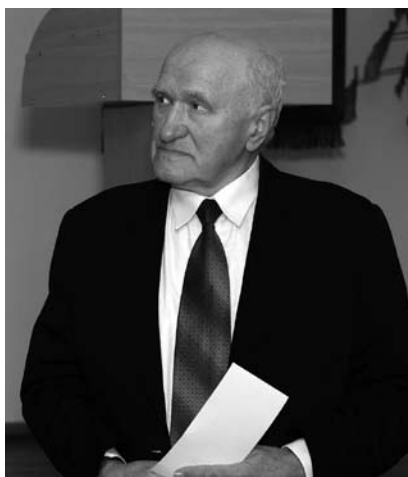
Povilas Jakubėnas, ir Biržai tampa Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios centru.

Pranešėjas praleido daug laiko Biržų „Sėlos“ muziejuje, susipažindamas su ten saugoma evangelikų reformatų archyvine medžiaga – Sinodų kanonais, memorialais, posėdžių protokolais, vizitacijomis ir kitais dokumentais. Savo paskaitoje taip pat rėmėsi tarpukario Lietuvoje leistais evangelikų reformatų periodiniais leidiniais „Mūsų žodis“ ir „Sėjėjas“.

Kornelijus Šišla paskaitoje plačiai apžvelgė ev. reformatų indėlį atkuriant Lietuvos Nepriklausomybę. Savo pranešime jis minėjo Nepriklausomybės kovų generolą Silvestrą Žukauską, kuris buvo pirmasis Lietuvos kariuomenės

Radvilėnai dainuoja Vilniaus mokytojų namuose.

Prof. Sigitas Kregždė

vadas, kitą biržietį Stasį Nastopką, tarnavusi Lietuvos kariuomenėje brigados generolu, bei Joną Nastopką – vieną pirmųjų Nepriklausomybės kovose žuvusių lietuvių karininkų.

Buvo paminėti ir kiti aktyviai Bažnyčios ir visuomenės gyvenime pasireiškę iš Biržų krašto kilę reformatai: broliai Jonas ir Martynas Yčai, kurie padėjo statyti savarakišką ir nepriklausomą Lietuvos valstybę. Jie net kelis sykius užėmė ministrų pareigas šalies ministrų kabinetuose. Ev. reformatai turėjo ir Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarą, teisės specialistą Jokūbą Šerną, gimusį Jasiškiuose, Nem. Radviliškio parapijoje, kuris dar 1917 m. rugsėjo mėnesį, vokiečių okupacijos metais, buvo išrinktas į 20-ties narių Lietuvos Tarybą, ėjo sekretoriaus pareigas.

Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu ev. reformatai sudarė ~ 0,53 procento visų šalies gyventojų, t.y. apie 11000 tikinčiųjų. Turėjo 9 parapijas: Biržuose, Papilyje, Nemunėlio Radviliškyje, Švobiškyje, Kaune, Šiauliuose, Kelmėje, Seirijuose, Kėdainiuose bei 4 filijas: Naujamiestyje, Salamiestyje, Deltuvoje ir Aukštelkuose.

Mes mažiausiai žinome apie Salamiesčio reformatų parapiją, jos žmones, veiklą.

Žemiau spausdiname iš paskaitos paimtą medžiagą apie Salamiesčio parapiją 1918 – 1940 metais.

SALAMIESTIS

Salamiesčio miestelis išsikūręs dešiniajame Pyvesos (dešinysis Mūšos intakas, 95,4 km ilgio) krante, 10 km į pietryčius nuo Vabalninko. Istoriskai Salamiestis yra žinomas nuo XVI a. pab. ir priklausė Radviloms. Jie miestelyje įkūrė reformatų maldos namus, kuriuos mini 1673 metų inventoriūs.

Pirmojo pasaulinio karo metais, kai lietuviai dvasininkai buvo išblaškyti po tolimiausius Rusijos miestus, 1916 m. Salamiesčio parapiją, kartu su Biržų, Papilio ir Nemunėlio Radviliškio parapijomis, aptarnavo kun. Miuleris. Pastarasis buvo atvykęs iš Klaipėdos krašto, todėl prastai mokėjo lietuviškai. 1918 metais lapkričio mėnesį Vilniuje susirinkęs Evangelikų Reformatų Sinodas paskyrė Salamiesčio parapiją administruoti kun. Adomui Šernui.

Salamiesčio ev. reformatų bažnyčia yra medinė, nedidelė, be varpo, bet su dideliu šventoriumi. Surinkimas nedidelis, į pamaldas susirenka vos 20 – 30 parapijiečių, kunigams iš Biržų ar iš Papilio kelis sykius per metus atvažiuojant. XVI, XVII ir XVIII amžiais tai buvo reformacijos tvirtovė, Radvilų kunigaikštijos iškyšulys. Saksų karaliavimo laikais, gana ankštame Salamiesčio plote kunkuliavo tikiybė, buvo persekiojami reformatai ir kankinami jų kunigai. Ankstesniais laikais Salamiestyje gyvendavo net po kelis kunigus ir parapija buvusi plati, nusitęsusi beveik iki Svėdasų į pietus ir iki Svilių į šiaurę. Nepriklausomybės metais parapija žuvo katalikų bangose. Salamiestyje liko tik kelios ev. reformatų tikiybės šeimos: Lapienės, Gasparavičiai, Tamuliūnai, Aukštikalniai ir kt.

Klebonija ir ūkio pastatai, sudėję I pasaulinio karo metais, Salamiestyje taip ir nebuvo atstatyti, nors Sinodas ne kartą į išlaidų sąmatą buvo įtraukęs šių pastatų atstatymui ar kito, Salamiestyje esančio namo, pirkimui reikalingus pinigus, bet parapijiečiai jokios

iniciatyvos neparodė. Nuvykęs į Salamiestį laikyti pamaldų, kunigas neturėdavo vietos kur apsistoti. 1932 m. Kolegija prašė Salamiesčio parapijiečių Petro Gasparavičiaus, Jurgio Bubalos, Jono Lapienės nupirkti namą, kuris tiktų įrengti Salamiesčio klebonijai. Tačiau šis prašymas nebuvo išpildytas. Klebonija Salamiestyje taip ir nebuvo įrengta.

Kolegija 1930 m. nutarė į Salamiesčio ev. reformatų bažnyčią atgabenti sakyklą iš Deltuvos ev. reformatų bažnyčios. 1935 m. Salamiesčio ev. reformatų bažnyčiai buvo nupirktas fisharmonija ir mokomas ja groti tai parapijai tarnausiantis vargonininkas.

Salamiesčio parapijos pagyvėjimas prasidėjo nuo 1934 m. sausio 7 dienos, kai Lietuvos evangelikų jaunimo draugijos „Radvila“ centro valdybos rūpesčiu Jono Lapienės bute įvyko steigiamasis „Radvilos“ draugijos Salamiesčio skyriaus susirinkimas.

1938 metais Salamiesčio parapijoje gyveno vos 57 evangelikų reformatų tikiybės žmonės. Nuolatinio klebono parapija neturėjo, o vizituojantis kunigas per metus parapijoje lankydavosi 3 – 4 kartus laikyti pamaldų.

Dalija Gudliauskienė

Knyga apie Reformacijos Lietuvoje istoriją

2008-ųjų gruodžio 17 d. Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje įvyko knygos „Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui 450 metų“ sutiktuvės.

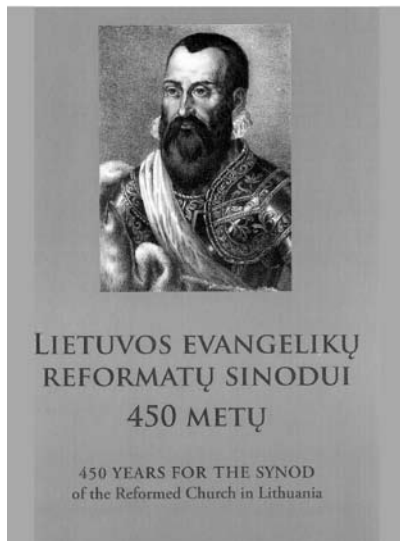
“Didžiajai mūsų dienų Lietuvos visuomenės daliai sąvoka Reformacija yra vos pažįstama, dauguma ją sieja su jos lotyniška reikšme – ką nors pertvarkyti. Retas kuris lietuvis susimąsto, kad šio sudėtingo ir daugiaplanio istorijos tarpsnio dėka jis šiandieną kalba, rašo ir skaito lietuviškai, o ne lotyniškai, lenkiškai, vokiškai ar rusiškai, - teigia leidėjai šios knygos pratarėje. - Dėl tam tikrų priežasčių Reformacijos sąjūdis Lietuvoje ir jo istorinė reikšmė ilgą laiką nebuvo pakankamai įvertinti, stigo daugiaplanių jos tyrimų. Net ir šiandieną Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios istorija plačiau Lietuvos visuomenei yra menkai žinoma. Tik retas kuris žino, kad antras pagal svarbumą po karaliaus asmuo Lietuvos ir Lenkijos valstybėje – Mikalojus Radvila Juodasis buvo vienas Reformacijos Lietuvoje iniciatorių ir globėjų, Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios *Unitas Lithuania* steigėjų“.

Susitikimo metu Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios Konsistorijos prezidentė dr. kurt. Renata Bareikienė, pasidžiaugusi gausiu parapijiečių ir svečių būriu, pabrėžė, jog „šis renginys yra tarsi pernai Biržuose vykusio Sinodo aidas, o pristatoma knyga - svarbi tiek šiandienos, tiek ateities kartoms, nes tampa istoriniu šaltiniu. Simboliška, kad tokia knyga pristatoma čia, Mokslų akademijos bibliotekoje, kur saugoma didžioji dalis originalių reformatų Sinodo dokumentų“.

Lietuvos evangelikų reformatų gen. superint. kun. Rimas Mikalauskas, pasidžiaugęs knyga, kuri „lyg medis su savo dvasinėm šakom“, visiems palinkėjo Dievo palaimos šiuo krizės laikotarpiu. „Apie ją daug kalbama, bet ji jau senai mumyse. Kaip sakoma Bibli-

Habil. dr. prof. Ingė Lukšaitė

joje, Dievą mylinčiam viskas į gerą išeina. To visiems ir palinkėčiau, ir žvelgti į gyvenimą su pasitikėjimu“, - sakė jis.

Viena knygos autorių habil. dr. prof. Ingė Lukšaitė, kaip visada, kaustė publikos dėmesį. Ji papasakojo apie Sinodo protokolus, kurie saugomi Mokslų akademijos bibliotekoje. „Jų nagrinėjimas buvo kruopštus darbas. Teko peržvelgti ne vieną šimtmetį rašytus dokumentus. Nuostabu juose regėti, kaip tobulėjo ev. reformatų bendruomenė, koks įtakingas buvo Sinodas ir kaip mokėjo spręsti iški-

lusias bendruomenės problemas“, - dėstė mokslininkė, linkėdama „stiprybės ir šiandienos ev. reformatų bendruomenei“.

Knygos „Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui 450 metų“ leidėjas LERB kurt., dr. Mykolas Mikalajūnas teigė, jog leidinys galėjo pasiekti skaitytojus žymiai anksčiau. Tačiau darbai užsitęsė dėl labai atsakingo autorių požiūrio, jie dirbo archyvuose, knyga buvo nuolat pildoma vis naujais faktais.

Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas, vienas iš minėtos knygos recenzentų prof., habil. dr. Sigitas Kregždė akcentavo, kad „leidinys išlieka labai aktualus. Sinodo protokolai - tai pavyzdys tiek paprastam skaitytojui, tiek valdžios atstovui“.

Renginyje taip pat dalyvavo ir Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos direktorius dr. Juozas Marcinkevičius, kiti bibliotekos darbuotojai, LERB kurt. Donatas Balčiauskas, Vilniaus parapijos atstovai, miestelėnai, Vilniaus reformatų choras „Giesmė“, vadovaujamas chormeisterės Janinos Pamarnackienės.

Po oficialių kalbų renginio dalyviai diskusijas tęsė prie arbatos puodelio.

Apie knygą: Lietuvos evangelikų reformatų Sinodui 450 metų/ Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčia *Unitas Lithuaniae*; Ats. redaktorius Mykolas Mikalajūnas. V: Apyaušris, 2007. – 184 p. Tiražas 800 vnt. Knygos leidybą parėmė Šveicarijos evangelikų bažnyčių „Pagalbos fondas“. Leidinyje spausdinami straipsniai lietuvių ir anglų kalbomis. Knygą galima įsigyti Lietuvos Biblijos draugijoje (J. Basanavičiaus g. 16 – 121), Vilniuje.

Viktorija Liauškaitė